

SUMARI

Pròleg.....	7
TEMPS D'ESTRENA	
El naixement	27
El bateig	27
El germanet	28
L'hivern.....	29
L'ametller florit.....	30
Les primeres oracions.....	30
El besamans.....	31
L'hora de sopar.....	32
El Nen del Cap Gros	32
La rondalla	33
La Font de la Teula	34
L'home de Claravalls	35
La germana Pina	36
La purga.....	36
L'os	37
El renec	38
Els lliris	39
El senyor rector.....	39
La puput	40

El berenar.....	41
Els Reis.....	42
Els fruits tardorencs	43
El Met.....	43
La malaltia.....	44
Pa de pardal	45
Els estiuejants	45
L'orfe.....	46
El palmó.....	46
Les herbes.....	47
El mirall	48
La Primera Comunió	49
El canvi d'estació	50
L'evangelista	51
El mestre	51
L'abellerol.....	52
El suïcida.....	52
El paller.....	54
En Crich	55
Les todes	55
Solitud	56
L'oronell.....	56
« <i>Viva la llibertat</i> »	57
La mort	59
La Festa de l'Arbre.....	59
Els focs de Sant Joan.....	60
El senyor Marianet.....	62
Les gelades tardanes	63
El toc de morts.....	63
Els jocs	64
La faula	65
El circ.....	66
El castell.....	67

L'estilogràfica.....	68
La mosca	69
El darrer dia de batre	69
El tabac	70
El vermut	71
Els ocells d'hivern	72
En Ton morí al camp.....	73
Egoisme	74
La Gralla	75
La solfa.....	76
L'escut.....	76
Pilotes que van i venen	77
El pa d'àngel.....	78
La guineu	78
Tots Sants.....	79
La realitat	80
La pluja d'estels.....	80
La Serra florida	82
La República	82
Llapis nou	83
Conferència atea.....	84
La sort.....	85
Els primers freds	86
L'enterrament.....	87
Niu de rialles	88
L'àlè de les cases.....	89
Les cinc de la tarda	90
La llaurada.....	90
Neu vora el foc.....	91
Estrena de la nit	92
En Xurroviu	92
Quimetaaa...!	93
«Peix sobre la platja».....	95

El cap pelat.....	95
Sota el cel de la masia.....	97
«El radere».....	97
La fira.....	98
Déu.....	99
«El rellotge».....	100
Els pals de telèfon.....	102
La migdiada.....	102
L'encenedor de l'oncle.....	103
La lluna plena.....	103
El porc.....	104
El crit.....	105
El Josep dels cargols.....	106
El sermó de Quaresma.....	106
L'internat.....	107

ELS INFANTS DE RIELLA

En Samsó Romieu.....	111
En Viliülf Pardal de Castellterçol i de Catarineu Olomí.....	114
En Nebridi Gerudit.....	117
En Xindasvint Vall-llebreta.....	120
Un nen manxol.....	123
En Mamert.....	124
La Nel·la Riutort.....	128
En Briel Santasusagna.....	131
En Sinissi Rupit.....	133
En Pepió Daurell.....	136
En Quirze Orellana Trolac.....	138
L'Hèrcules Passerell.....	142
En Minigildet Omellons.....	145
En Bimarassi Boliana.....	147
En Cristet Agamelló.....	150

En Nail Gistau.....	152
En Juli Sitajoc.....	156
En Rial Petanàs.....	158
La Naia Vilalluny i la Celsa Rípia.....	161
L'Arich Collseca.....	164
L'Icard Canyís.....	167
En Nuel Baur.....	169
En Juli Metarric.....	172
En Cint Cisquella.....	176
En Niciet Fironja.....	178
L'Ausi Cel·lanech.....	181
En Brauli Juill.....	184
En Xavi Tahull.....	188
En Ponzell Avall.....	191
En Primi Moixard.....	193
En Protasi Gratomoll.....	197
L'Ibert Gonzàlez Anill.....	200
En Santi Vall-llebreta.....	204
En Blai Cromill.....	206
En Tomeu Prunissol.....	209
En Nossor Doblafulla.....	213
En Larió Rovissa i en Cedoni Sistell.....	216
La Cini Mulet Tapiró.....	220
L'Abeleta Panical.....	223
La germana d'en Lixin Oriell.....	225
En Silvi Tonot Cubelles.....	229
En Quiel Aspenta Lluciet.....	232
La Itutza Ganxet.....	234
L'Eustaqui Boniquet.....	238
En Filemó Visell.....	241
La Meritxell Senyalet.....	245
En Nabuc Viladric.....	247
En Zoill Panellet.....	250

L'Hilari Pinzell, l'Escolàstica Gratallops, l'Inill Salicrú.....	255
En Remí Refum.....	258
En Cisquet Garlich.....	261

LA GENT I EL VENT

Cancell

Una faula.....	267
----------------	-----

Llibre primer

La Suplici Megràlez.....	268
L'Aristi Mamel·lo.....	272
La Cloty Trinzella.....	273
La Nerona Escletxa.....	274
La Lupicina Sarment Palet.....	275
En Guerau Melich.....	279
Lo Cabalé'l Boliana.....	281
<i>Monsieur</i> Borromeu Fiambrera.....	282
Els prohoms del cafè.....	283

Primer replà

Mutació a les dotze.....	284
--------------------------	-----

Llibre segon

El senyor Auri Venzill.....	288
En Cristet Nilon.....	289
La Filu Graella.....	291
En Macabeu Esclamall.....	292
La Nèria Pinxet.....	293
L'Onofre Palangana.....	294
L'Angeleta Tramuntana.....	295
En Trini Escambrilla.....	302
Lo Paella.....	304

Segon replà

Més enllà de la frontera dels peus.....	305
---	-----

Llibre tercer

L'Andreuca Macarulla.....	311
Lo Bepet de cal Frare	313
Miss Rostoll.....	315
L'Elpidi Cordill.....	317
En Gloriós Patequilla	320
L'Arnèsia.....	320
L'Arcadi Astrip.....	323
Lo Peret del Cagado.....	326
En Pauet Patamoll.....	328

Tercer replà

Passaport en blanc.....	329
-------------------------	-----

Llibre quart

En Jacob Farigola	335
En Paulet Gargantillo.....	336
En Timo Tzitriell	340
La Circumcisió Argadell.....	341
En Xamoi Badiella	351
En Catuli Cullereta	352
En Calaman Bidell	354
La Basilisa Cadernell Tuït	358
En Nicetes Conill.....	360

Quart replà

Unes roses sense temps	362
------------------------------	-----

Llibre cinquè

Les dones del mercat.....	369
Lo Jaumet dels Tres Bolets.....	372
La Gregòria.....	373
La Tadeua Sargantilla	375
En Nyego Mitjacana.....	377
La Commemoració Sánchez i Sánchez	380
En Benigne Dach.....	381

La mort de la Cleta de cal Ceferí.....	384
En Lao Gramatge Ventall.....	390

Celobert

Un clar país, el meu	399
----------------------------	-----

L'ARREL DE PANICAL

El bitllet de mil	403
L'Adolf Tatet.....	405
La missa en castellà.....	408
Els Grallet	410
El nen del patinet.....	416
La Santiago Cucurulla.....	417
Vacances pagades.....	426
En Joanet Canyís	427
Les deu mil pessetes.....	431
En Josep Manonelles i Prenafeta.....	433
Tres rondes d'anís	438
En Carmeto Sotacristos.....	440
La píndola	460
L'altra vida d'en Marcel·lí Clemàstecs	461
La servitud	473
En Samuelet Turnedor	475
La visita pastoral del rector	479
L'Hèctor Solanes i Camats.....	483
La ciutat	494
En Tito Geniva	497
El sol	504
Reunió de formació	505
El poll	521
En Ciceró Llampelles.....	523
L'arrel nova.....	537
En Romà Sisella.....	538
El transistor.....	548

PRÒLEG*

En totes llurs obres, púdicament o impúdicament, els escriptors, un moment o altre, destil·len una gota de la seva infantesa. El comú de la gent no s'adona del pes que la infantesa té en la vida de l'home. Tanmateix les fuetades de records d'aquell temps, talment aquelles sobtades olors que a voltes ens arriben un instant amb càrrega d'evocació i identificació, també colpeixen aqueix comú de la gent, aparentment distreta.

Si l'home és fill d'aquell infant que fou, ¿què millor, posat que sigui escriptor, que refer el fil de la pròpia vida des d'aquella infantesa? Ara bé, no cal pas fer una autobiografia, posem ordenada i capcaudada, encadenada. La vida és feta tant d'impressions i petits rastres d'impacte com de continuada fluència interior. Al capdavall, tot ha estat viscut, allò de dins, allò de fora, enrumbat vers nosaltres, àdhuc qualsevol realització ocorreguda en el cosmos. Així, en part, o molt subratlladament, un llibre és viscut, directament glatit, i el seu contingut apamat des d'una consciència amb afanys de comunicació.

Guillem Viladot ha fet de l'ofici d'escriure («aquest condemnat ofici») un negoci en el sentit etimològic del mot.

* Llegit el pròleg, l'autor Josep Vallverdú decideix de deixar-lo en aquesta versió primera.

Sota premissa de no ociositat, el seu esperit ha despatxat cartes de batalla innúmeres a tota la realitat que l'envolta: realitat sempre transfigurada, més enllà de la translació objectiva, d'altra banda inassolible i indesitjable. L'autor hi veia més enllà; allò que més enllà veia tenia, però, la mateixa salabor de la immediatesa. O sigui que, mirés on mirés, els seus destrenys el menaven a acarar-se amb la condició humana i a submergir-s'hi.

Va elaborar, ara fa vint anys, un projecte d'obra testimonial. Si no partia de la necessitat i alhora del propòsit de donar un testimoni autèntic del que havia vist, de l'impacte que les ones del seu sonar personal li havien produït, l'empresa hauria estat mancada des de la base.

Testimoni que s'amaga ineficaçment rere una façana grotesca, afinadament sentimental, visceral o irritant. Res més lluny d'un narrador que Viladot. Un narrador a la manera tradicionalment acceptada, diguem d'històries curtes. Per a Viladot només hi ha gent, gent que s'il·lusiona, que sospira, que rep les sotragades del viatge del viure, que riu i que somica o s'escola en una agonia de malencorança. I a cada personatge hi ha l'autor amb una tal presència i amb un desig de redempció tan obert i palpitant que el grotesc s'esborra i la titelleria perd la màscara.

Els qui han pogut seguir la trajectòria de Gillem Viladot s'hauran adonat de l'aparent canvi de rumb operat en la navegació del nostre autor: d'unes proses retrat, aparegudes entre 1960 i 1968, sembla haver passat a la confecció dels poemes visuals dels quals és un dels primers introductors i cultivadors a casa nostra. Darrerament fa la impressió que només està interessat en l'economia del mètode per a arribar a la disbauxa de l'expressió. Juntament amb Iglésias del Marquet i amb Joan Brossa fa exposicions dels poemes visuals, es mou en un món de signes i fa bona l'afirmació de McLuhan que el medi és el missatge.

Ara bé, aquest avantguardisme —no trobem ara com ara al mercat de les etiquetes res més nou—¹ ha estat sempre un dels motors de Viladot, i possiblement aquesta actitud de trencar motlles és un dels secrets per desentriquellar el mecanisme de rellotgeria de la creació viladotina. Car és per reacció a tota una atmosfera estàtica i conformista que ha donat aquesta mobilitat i aquesta projecció a tota la seva obra; és per reacció contra els tabús verbals que tot de mots inventats i de paràfrasis riques esquitxen la prosa o el vers del nostre home; és per una pudícia honesta que resulta impúdic; i és per avorriment de la falsa pau rural que ens mostra una pau més alta i una concòrdia perfectament entesa per la majoria dels seus personatges.

L'obra de Viladot és una obra oberta, i amb tota seguretat mai no serà completada: ni per l'autor ni pel lector. La quantitat de suggeriments que desvetlla i de compromisos que convoca és inapel·lable i inexhaurible. Ens trobem davant una obra, sigui quina sigui la forma sota la qual les seves diverses parts es presenten, absolutament important. I difícil, si tenim en compte aquella negació de tancament, aquell refús del cercle.

La replega dels primers llibres de Viladot, que, en certa manera, si més no en la forma, presenta un conjunt homogeni ben separat —insisteixo, formalment— de l'etapa gnòmica, videoacústica i pseudocríptica més recent, era necessària. És ara que en podem veure la unitat de propòsit i la solidesa de resultats. Car rere aquesta cortina de presentació hi ha l'escenari de les prosas curtes, dels contes retrat, de les infinites punyides vitals disperses en quatre llibres.

---

1. Vegeu *L'avantguardisme en la poesia catalana actual*, de M. Arimany. Barcelona: Ed. Pòrtic, 1972.

Aquest volum comprèn *Temps d'estrena*, *Els infants de Riella*, *La gent i el vent* i *L'arrel de panical*. Les tres primeres foren publicades respectivament els anys 1959, 1965 i 1967; la darrera és inèdita. Aquestes quatre obres, totes elles reculls de proses curtes, amb un total de 250, donen una imatge dels infants i dels adults, en doble perspectiva cadascun dels dos grups; o sigui que els infants es desdoblen en els dos primers llibres i semblantment fan els adults en els altres dos.

La gradació de títols en el cas de Guillem Viladot és ben clara i indicativa del propòsit d'obra cíclica. Però per això mateix sempre oberta. *Temps d'estrena* és la primera: no solament assenyala la infantesa pròpia, sinó la iniciació en les tasques d'escriptor. Honestament, en aqueix primer llibre, l'autor parla en primera persona, explica un desvetllament al món, la sorpresa, la irritació i el desgavell interior que provoca el xoc amb el món immediatament circumdant: és quan el nen s'adona que la vida és un joc d'onades llançades enfora dels propis dintres, les quals retopen en l'objectivitat freda del cosmos i, més dolorosament, en d'altres éssers. El nen i l'«altre». Però, amb aquest dualisme no n'hi hauria prou i el maniqueisme fàcil sotjaria a cada retomb de la prosa. Cal que sigui aquest nen precis que es diu Guillem i cal que els «altres» siguin, en primera instància, els qui són de la seva sang, inclosos els amics de joc o components de la gran família que el nen creu que és el poble rural. Així, el rodal d'activitat i l'àmbit crític en què els desencisos, les il·lusions, les racionalitzacions del testimoni parlant es mouen és la família; i, un xic més enllà, repetim, la comunitat on el nen viu els primers anys.

Havíem de partir d'ací per entendre les coordenades de tota una obra. Només amb la puresa abrupta o la tremolor lírica amb què el testimoniatge es presenta copsem quina càrrega de recreativitat amagava aquell infant destinat a ésser

escriptor. *Temps d'estrena* és el retrat d'una incomunicabilitat a nivell de tendresa. Alhora, la recepció de tot de missatges objectius subjectivitzats per l'infant a un doble nivell, el de racionalització boirosa i el d'osmosi sentimental.

Particularment receptiu es mostra l'infant que parla alhora de les lletjors imposades, de les mesures tabú i dels gratuïts gestos de repressió moral col·lectiva, o de les males passades brutals.

Durant la lliçó de catecisme, per davant dels nostres ulls anaven desfilant unes estampes grosses de colors lluents i esfereïts. Vora d'elles mossèn Ramon feia la cara lletja i, amb els braços, uns gestos amples i violents. Explicava coses de pecats, de la mort i de l'infern (*El senyor rector*).

A *La realitat* uns grandassots, valent-se de la il·lusió dels nens, els remullen. I comenta el decebut infant:

Això potser era la primera burla contra la nostra fe, aquella fe nostra que posàvem en totes les coses d'una manera ràpida i per sempre...

A *La sort* hi ha tota una lliçó de covardia, entorn d'unes petites rifes trucades.

Aquest refús de la violència, aquesta denúncia del mal tracte físic i moral, que retrobarem a *La cendra*, una de les darreres creacions de Viladot, exemple de novel·la «reflexionada», tot aquest refús i aquesta denúncia no foren prou exemplars per al nostre propòsit si no es produïen, quant al protagonista, en un context d'extrema capacitat de lliurament des d'un redós de generositat i obertura no correspost.

Per tot el poble ressonava un jo atapeït, altiu i centrípet. I com que tothom volia ser ell, ningú no era ningú (*Egoisme*).

Aquest afany globalitzador, tan manifest en l'infant que parla, estava, tanmateix, acompanyat d'unes modestes aspiracions, les de compartir la bellesa del món:

Jo no volia res de particular, res que no fos possible. M'haguera acontentat amb un somrís, amb una mirada, amb un sol mot, amb un gest, amb un trosset de cosa que se m'hagués donat pensant en mi com jo pensava en tot, amb el cor obert, amb el cor senzill, amb el cor pròxim i sempre llest a rebre el caliu d'un altre cor (*Niu de rialles*).

Un dels trets més distintius d'aquest primer llibre és la seva valor didàctica. Tots els mestres i totes les mares o futures mares l'haurien de llegir. Els mil caires d'un glatir vital que tots els nens han compartit apareixen explicats de forma quasi etèria; sobretot hi apareix, una vegada i una altra, la tradicional severitat emprada per a «educar» els infants en el si de les famílies de rígids principis, àdhuc les que volen «donar exemple». Com una possible tempesta aclofada en espera d'aparèixer per l'horitzó, així imagina l'infant el reny tothora possible, la coacció, la imposició del silenci, la indiferència amb què se'l relega al paper d'objecte o les dues mesures diferents aplicades a la conducta dels grans i dels petits.

En compondre el primer llibre, *Temps d'estrena*, Viladot no tenia encara l'arrencada que fa, un cop l'escriptor ha pres més volada, amuntegar les pàgines suficients per a un volum de mida diguem-ne normal i articulat en unitat. Així, li va caldre incloure-hi uns poemes, al final del llibre, de molt diversa intenció i divers mèrit; fins en això l'autor tenia, però, honestedat, i la inclusió dels poemes no trencava la intenció del volum. Aqueix primer llibre quedava com un testimoni dels afanys, aprenentatges, provatures i —per què no?— orgulls d'un home que es donava a conèixer en forma de llibre. No hi havia la pretensió de qui compon una «primera novel·la», o un «primer llibre de poemes».

L'autor havia fet una tria d'allò que fins aleshores, prosa i vers, havia escrit.

Els poemes de *Temps d'estrena* apunten, ací i allà, algunes de les característiques que perfilaran més netament obres poètiques posteriors. Alguns tenen ja la concreció i la simplificació dels seus poemes visuals posteriors. L'equilibri entre crítica social i creativitat individual és ben aconseguit.

Les referències que a la premsa van sortir arran del primer llibre de Viladot, tot i la cautela que els nostres gasetillers solen manejar i l'habilitat natatòria que demostren, tots —o gairebé tots— a la mateixa altura i amb la mateixa braçada, eren encoratjadores. En una cultura que, paradoxalment, podria permetre's el luxe de tenir una crítica força independent, un subtil trenat d'afalacs i de vaguetats de saló més o menys displicents no aconseguiren esborrar el bon efecte que el llibre havia fet.

Amb tot, era una *opera prima* i fins i tot els coneixedors de l'obra particular i inèdita de Viladot esperaven la segona manifestació de l'escriptor.

Va arribar amb *Els infants de Riella*. Riella, un poble o el marc on tots hem passat la infantesa, perquè fins i tot els carrers d'una ciutat, els terrats, l'escala de la casa de pisos és per als infants el «territori» llur. Riella, doncs, ens donava una galeria d'infants vistos com espectador. Ja no és el llibre de records personals, sinó un calidoscopi de la condició d'infants, en plural. L'autor s'agermana amb els altres nens, vistos, entesos, estimats o inventats, i sargits amb retalls d'experiències pròpies i alienes.

El món dels adults apunta ací amb molta més vigòria i amb la seva complexa elementalitat. Un món rural, certament, en el qual no tan sols els nens són protagonistes, sinó que a vegades, amb un encert total cara a l'economia narrativa, l'autor fa que la peripècia sigui viscuda pels adults però contemplada pels infants, els quals treuen les conse-

qüències que el seu magí en formació, la sensibilitat aguda que els sustenta, els configura.

També hi ha incomunicabilitat, i aquella distància produïda, en *Temps d'estrena*, entre els membres de la família, aquell sentir-se relegat al paper de cosa incompleta, aquella negació de la personalitat de l'infant per part dels adults apareix reflectida en una bona galeria de retrats familiars, o sigui que la frustració es multiplica, som en una mena de barraca de fira on allò que no volíem veure repetit, perquè amb un mirall ja en teníem prou, apareix una vegada i una altra, insultant, aclaparador, en les deu, quinze, mil imatges d'altres tants miralls. I si en rompen un, els fragments resultants repetiran, multiplicaran la lletjor rebutjada. *Els infants de Riella* és un llibre violent, existencial, calent. No són solament els infants dissortats de naixença (*Un nen manxol*), sinó els plenament aptes els que es veuen rebaixats o escarnits. Fins i tot hauran d'endevinar que és l'orgull personal dels pares i no el seu el que, si més no, la societat vol redimir (*La Nel·la Riutort*). L'única salvació, per a aquests infants, és la deu de poesia que troben en totes les coses senzilles, en el món tal com tots l'hauríem de veure, car l'autor està convençut que el que ens passa als adults és que hem perdut, per orbesa tossuda, la bellesa del món, mentre que els infants la conserven. Els infants, amb allò que juguen, és amb la bella realitat. No hi ha res més real que la poesia que estableix el pont entre el nen i el món, quan no s'hi interfereix la lliçó apresada per imposició. Així, en *Quirze Orellana*, al qual se li va quedar el blau de la mar als ulls, com se li quedava un altre perfil de les coses que veia, perfil diferent del que es dibuixava a les nines de l'altra gent. Sovintegen en les proses d'aquest llibre els infants embadocats, encerclats en ells mateixos, transcendits (*En Minigildet Omellons*). Sovintegen els crits que els adults fan per cridar l'atenció dels nens o les nenes absorts i enquimerats.

En Cristet, a vegades, passava aquesta estona voltant per la cambra, mirant les bigues i els bonys de les parets que, lentíssimament, creixien com furóncols de calç... L'aire de les tardes del diumenge tenia una llum, unes distàncies, una calma, un ritme, tan diferents dels altres dies que semblava talment com si les tardes dels diumenges també es mudessin (*En Cristet Agamelló*).

També aquí, en aquest llibre, hi ha les primeres fil·lades, boiroses, d'una incipient aurèola sexual. Les nenes que miren mitges a l'aparador i mirant-les els fa l'efecte que hi ha un home al darrere seu, les migdiades espesses, «quan la figuera de l'hort era plena de fulles»... Ja sigui provocat amb elements exògens o bé endògens, els infants de Riella no endevinen què és, però, juntament amb els refusos dels grans hi ha un misteri que un dia també ells compartiran. De moment, només veuen signes, quasi màgics

... les granotes saltaven, espasmòdiques, distàncies nuvials, i els gats emulaven nadons primogènits sota la lluna. I els pardals rubricaven de vols himenials, els ràfeces. I els gripaus bufaven feixucs deliris afrodisíacs. I els rucs esternudaven bramuls de vodevils rurals (*L'Icard Canyís*).

Una imatgeria onírica es barreja sovint al relat. Els símbols, aparentment fàcils, són manejats destrament amb una mena de fatalisme poètic: la contraposició de les imatges de cavall amb la progressiva paràlisi... (*En Nuel Baur*).

No solament els nens somien, pensen, imaginem, callen, miren, sinó que parlen ells amb ells: i els diàlegs que sostenen, fets de mots ex-pletius, de campionats d'endevinalles, de quimèriques fantasies verbals, són un altre dels tresors desvetllats per l'autor.

El secret desig de canviar el món es queda en això, en un desig. Algun infant, en aquest llibre, arriba, per uns

moments, a fer el món millor que no és, com una promesa de la justícia final que un dia ha de venir (*En Niciet Fironja*). O bé desfa tot un trenat d'hipocresies i de silencis dels adults i reinstaura les coses al lloc que els correspon (*L'Ausi Cel·lanech*).

Retrobem, en aquest caire del llibre, la penetració didàctica —no sé dir-ho més bé— que ja havíem descobert a *Temps d'estrena*. L'exemplaritat moral. Ens trobem davant un moralista? I quin autor sincer no ho és? Vegeu el conte del nen lleugerament diferent dels altres, conte explicat amb una gràcia i una tendresa i una eficàcia superiors a totes les campanyes que poden fer-se a favor dels nens «diferents» (*En Brauli Juill*).

Finalment, si és que podem trobar final a una obra oberta per la seva naturalesa, a la rosa dels vents de les incitacions rebudes pels infants de Riella, al desplegament de tants de camins com la vida els ofereix, hi ha, sovint també, la llueur momentània de l'adultesa propera, aquella intuïció que l'infant té que el seu món, les seves rèpliques, la resposta que dona a la societat mentre és nen s'acabaran; que ja truca a la porta, juntament amb la dolorosa febrereta de la creixença, un altre comerç i un canvi de via (*En Nabuc Viladric*).

En aquest llibre, Guillem Viladot, conscient del tren cadís material que maneja, del sentimentalisme de què se'l podria acusar per part dels saviassos displicents, recorre a uns noms i cognoms absolutament divertits, mena de recurs que utilitzarà a *La gent i el vent*. Aquests personatges tan de carn i ossos duen uns cognoms de coses vulgars, menudes o grotesques, sovint domèstiques (Panellat, Prunissol, Cistell, Ganxet, Pinzell, Canyís, Passerell, Boliana...), tot just deformats; o bé cognoms toponímics, però de llogarrets o pobles petits (Rupit, Taüll, Vall-llebre, Cubelles, Gratallops). Això, i els cognoms inventats, que semblen exclamacions: Oriell, Metarric, Fironja, Refum), fa joc amb els noms de

fonts, no sempre ni cristians ni sencers, si més no deformats fins a doblegar-los a semblances hebrees o utòpiques: Niciet, Ibert, Nossosf, Cini, Lixin, Itutza, Zoill, Remí, Sinissi, Bimarassi, Naïl...

I Guillem Viladot deixa el món dels infants, per enfrontar-nos, encara dins l'àmbit de Riella, l'àmbit rural, amb els adults. Ha fet una passa més, tant en la malícia constructora del llibre com en la intenció moral. Els adults plantejaran nous problemes i, també, noves possibilitats dramàtiques i grotesques. La tragicomèdia, creu l'autor, és exactament el tic-tac del rellotge dels adults. L'adult es troba damunt un pont tràgicament trencadell, enlaire del riu sorollós de la farsa, la facècia, la riallada cruel i sarcàstica de la comicitat més visceral.

També hi haurà caritat. Però els adults, la caritat de l'autor, se l'hauran de guanyar. Els adults ja tenen totes les cartes per a jugar. Es creuen tan savis, els adults! I l'autor no els té pietat, no els té clemència. Advertiment, fuetada, retrat al minut, implacable. Bonhomiosa barretada, després.

Més contingut en la metàfora, en les escapades líriques, el llenguatge, nogensmenys, guanya en eficàcia. La titelleria és saldrocada aquí no solament per la peripècia, per la soledat profunda en què cada ésser es mou, per l'anècdota en què s'insereix el personatge, sinó també pel llenguatge. La passa endavant és ara guany lingüístic important, domesticació d'una eina que, de jugar amb eficàcia, ha passat a treballar amb voluntat constructora.²

Interiorment, els personatges, un a cada prosa, semblen, d'antuvi, els infants d'abans fets adults: però, per desgràcia llur, i per exemplaritat de tots, el record que ells serveixen de la infantesa és només, ara i adés, una fuetada

---

2. Premi Víctor Català, 1966.

lírica, un retorn momentani a aquell món que, fatalment, van perdre. Estranys éssers, amb una vida secreta que els altres no sospiten, es mouen sempre entre menudíssimes culpabilitats, assumpcions de magnes daltabaixos compartits amb la resta dels mortals i escapades fugades devers una llibertat més alta (*Lo Paella*), o intuïnt horitzons inabastables, des d'una acceptada i mansueta vegetabilitat (*L'Angeleta Tramuntana*). Inexorablement, aquests éssers reben la visita d'un fat revestit de signe temporal o sentimental o fisiològic (*L'Elpidi Cordill*), o bé no s'adonen que han bescanviat un camí positiu per una dèria esgarriada, fent, així, triomfar el subjectivisme sobre les facultats crítiques (*El senyor Auri Venzill*). Altre cop trobem incomunicabilitat, però ara no de tendresa, no de fantasia, sinó de simple comprensió. Per exemple, les germanes incomunicades, lligades, però, per una cabriola masculina (*La Nèria Pinxet*). També la inexistència de ponts generacionals.

La moralitat arriba ací a programàtica. Escrita i publicada en uns moments de canvis socioreligiosos de mal pair, l'autor escomet en algunes breus proeses tant els bugaders a ultrança com els recelosos o els indiferents. Ve a dir-nos que no ens ho pensem que tot el que escriu és divertiment. No hi ha res que sigui divertiment; que ho vesteixi de titelleria no fa altre que reforçar el to moral. El llibre, en aquest aspecte, navega entre l'estímul i la desolació.

Sorgeix ben sovint la tendresa amagada d'un gest, destil·lada d'una impressió, proclamada en una frase imatjada i guspirejant. Fins i tot el conte fantàstic, el de bruixeria popular (*La Circumcisió Argadell*). La voluntat d'abast de la condició humana, tota, és insinuada en algun conte reflectidor de les possibilitats insospitades de la comunicació, àdhuc d'aquella comunicació físicament impossible (*La Basilisa Cadernell Tuït*). O, més amb més transmutació i més contundència alhora, a *Unes roses sense temps*.

Les imatges verbals, especialment les conversacionals tenen un to rural poetitzat, exactament com en un poema metafòric de la poesia tradicional:

... no sabeu què és festejar amb un xicot vestit de soldat. Es com si portéssiu una festa major al costat, o com si sempre us toqués el sol de cara... (*La Bepeta de cal Vaquibou*).

Per bé que en aquest llibre es conserva la fórmula de presentació dels personatges amb un títol bateig, hi ha un parell o tres d'ocasions en què la prosa es presenta amb un títol llarg i esotèric i això assenyala les divisions del llibre en cinc parts separades per quatre replans, amb, al començament i al final, un cancell i un celobert. Així l'autor ens ha fet conèixer uns personatges com si estiguessin agrupats en pisos, de fet, en etapes de la narració més o menys semblantment denses. Aquesta casa dins la qual es mouen i viuen els homes i dones, titelles vius, és Riella, el poble, el país, el món; ara bé, un món, en aquest cas, re-escrit des d'unes rememoracions i consideracions elaborades al llarg de viatges per Europa. Així, si a *Temps d'estrena* predominaven les elaboracions tímides infantils des del racó de casa i a *Els infants de Riella* el carrer i els afores del poble, ara, ací, la gent adulta viu empresonada al poble, però amb una difosa consciència que hi ha un món més ample; també, amb la intuïció que cadascun està lligat al destí de molts d'altres, no solament a Riella, o a Barcelona o a Tamarit de Llitera, sinó enllà de les muntanyes i de la mar.

És després de llegir aquest tercer volum de les proses narratives de Viladot que descobrim amb més claredat la intenció articuladora de l'escriptor, com tot obeeix a una construcció pensada i encadenada: al primer volum hi havia introduccions a temes del segon; al segon hi havia temes del tercer. Ara, a més de trobar personatges que han aparegut als altres dos —mossèn Colau, o *don Ot*—, entrem, en dues o tres ocasions, en contacte amb uns altres éssers

humans que constituïran, exactament, el nucli del quart llibre de proses narratives. Són els homes i les dones que han immigrat, des de regions hispàniques pobres, i s'han incorporat a la vida laboral, i gradualment social, de Riella i de totes les altres Rielles nostres.

El quart volum tractarà d'aquesta gent, sota l'epígraf: *L'arrel de panical*.

A *La gent i el vent*, la Suplici Megrález, i la Comemoració Sánchez i Sánchez formaven part ja de la humanitat que poblarà aquest darrer llibre de la «quadrilogia»: algun altre personatge, més episòdic, del que la gent dels pobles en diu, generalment, «castellans», hi havia aparegut: algun jornaler que anava al ball, el brigada de la Benemèrita, el sergent de la Remunta... Ara, tots ells, es constituïran en actors de l'escenari, i, discriminadament, hi actuaran de ple. Talment aquelles parròquies que anuncien misses «en» català i «en» castellà, ara Guillem Viladot ret homenatge als immigrants, però als immigrants que han anat no a confondre's amb la pasta de formigues que són les grans ciutats, les extenses barriades laborals de les «àrees metropolitanes», sinó als pobles rurals: en terres de Lleida també han vingut, i, en més o menys quantitat, han entrat a formar part del conjunt social del poble.

Els personatges, aquí, tenen dues menes de comerç: ells amb ells, la majoria de vegades; trasplantats, continuen empeltant-se d'ells mateixos. L'altra mena de comerç és amb la gent autòctona.

Molt ben triat, el primer conte ens planteja la fascinació que la riquesa, la possessió de la primera riquesa palpable (*El bitllet de mil*) produeix en el peonatge. La dansa dels diners és aprofitada, amb una penetrant intenció crítica a *Les deu mil pessetes*. La promoció dels immigrants, almenys les

etapes paròdiques que menaran ulteriorment a una actitud racional i volitiva, estan, també, irònicament apuntades a *La píndola*. La consciència d'una societat diferent és, a vegades, expressada frontalment:

En Santiago Tresánchez Gil s'adonà aviat que aquí no hi havia distàncies entre home i home, entre dona i dona, entre infant i infant. I es meravellà que hi hagués terres on fos possible que l'amo i el jornalier fessin la mateixa feina (*La servitud*).

En aquest llibre la ironia se sobreposa a la sàtira, i hi ha menys caricatura que als altres, especialment menys sarcasme que a *La gent i el vent*. Aquí no es tracta de pintar una societat cansada dels mateixos gestos, que és l'autòctona, sinó de l'osmosi entre uns grups, establerts, i uns altres, peoners històrics. De tant en tant un esdeveniment o una anècdota recorda a aquests peoners els no tan llunyans vincles amb tota una altra situació (*La visita pastoral del rector*).

Els immigrants, però, no formen tota la trama del llibre. Com un record, una recurrència del model dels altres llibres anteriors, s'intercalen històries de la gent autòctona, esquitxant i completant el panorama humà d'aquest àmbit rural no esmentat però que sabem que és Riella. La forma com es barregen els immigrants amb la gent del poble és molt diversa. Ara apareixen emmaridant-se o emmullerant-se amb els del país, o tenint-hi tractes comercials, de guariment del cos —metge, apotecari, guaridor de gràcia— o de l'esperit, com en la facècia exhilarant de «Reunió de Formació», amb tot de senyores «de dretes», cadascuna amb una íntima ferida a dins, i amb la nouvinguda Angústia Estréllez...

A *El poll*, la intenció arriba a un dels punts de màxima eficàcia i concreció crítiques. Forma i fons fan pensar en un encert total.

Algunes de les narracions del volum, tot i conservar la forma irònica, la lleu metàfora i el vestit faceciós, són construïdes amb un ritme complicat i un desplegament generós, que en fa novel·les curtes autèntiques. La velocitat, però, amb què els personatges surten i entren, fan la reverència i diuen adeu-siau ens transporta a un sistema de narrar tot retratant, emparentat, en els resultats, amb la novel·la curta russa o amb passatges barojians. L'excessiva explicació d'alguns passatges és reflex d'una voluntat d'abans molt estesa, de tentacles llargs. No hi ha dubte que l'autor sacrifica molts cops, ara i ací, allò que fora literatura en estat pur, a l'altar de l'eficàcia didàctica; vol abastar un públic ample.

La constant preocupació pel destí personal dels individus, la singularització amb què l'òptica professional ha permès a l'autor de veure'ls, no li amaga ni enterboleix el cultiu —en termes de laboratori— de la globalitat dels éssers. Amb *L'arrel de panical* ja tenim complet el quadre de Riella, de qualsevol Riella mesurada diacrònicament amb la mesura de la pròpia vida de l'autor. Novel·les com *Eril avall* o *La cendra* no seran altre que insistències allargassades, dilatacions d'una problemàtica els colors de la qual han anat degotant en les planes d'aquests quatre llibres.

La posterior giragonsa de la carrera d'escriptor de Guillem Viladot no ha estat pas excessivament divergent d'aquesta línia. Els seus poemes concrets, els pòsters poemes, els aforismes tipogràfics o cal·ligràfics són, en realitat, tan clars com aquestes proses expletives o concises, amaguen una constatació o una lliçó, un desig de diafanitat tan pur i tan senzill com l'impacte de bellesa endevinada i absorbida des del món quan era infant, quan tots els centenars de personatges que desfilen en aquests llibres ho eren també.

Aquesta presentació no era pas el marc per fer allò que manca per elaborar entorn de l'obra de Guillem Viladot: una sistematització crítica, una recerca —d'altra banda no gens penosa— de l'estructura interna dels relats retrats. Queda en mans dels joves investigadors i crítics l'encalmada i fruitosa anàlisi a què, amb seguretat, s'arribarà quan aquesta tasca sigui empresa.

JOSEP VALLVERDÚ
Puiggròs, gener de 1974

TEMPS D'ESTRENA

EL NAIXEMENT

Vaig néixer el mes d'abril. Això fou molt important per a mi, però els altres continuaren vivint com si res no hagués passat.

El meu naixement, per tant, no causà ni alegria ni tristesa. La mare patí molt. Però era la primavera. Potser només se n'alegraren les flors del camí per on vaig arribar, o potser només els oronells que feien niu al ràfec de casa.

Néixer sempre ha estat una cosa inesperada. Però néixer en aquell temps era, a més, una cosa difícil i compromesa. I era, també, començar un camí sense companyia; un començar a estar sol, sempre sol...

Una solitud que al llarg del temps d'estrena va ser, per a mi, la companyia més fidel.

EL BATEIG

Als braços de la llevadora anava reclòs dins un vestidet estarrufat de puntes, llaços, entredosos i midó.

Era la tarda d'un diumenge a l'hora que els homes, al cafè, disputaven donant cops de puny damunt les taules. L'hora en què, moltes vegades, es decidien els destins del poble elegint per batlle l'home que durant la tarda no havia dit més la veritat, sinó que més havia cridat, car la veritat, en aquell temps, no era pas una qüestió d'ànima, sinó de saliva, de gargamella i de pulmó.

Era la tarda d'un diumenge d'abril a l'hora que els coberts de la vila estaven sols, plens d'un aire net, com si la festa els hagués tret la pols i la llum verda de les hortalisses hi hagués escurat la flaire tova del pa tendre dels cadadies.

En obrir el balcó, els nens del poble, des de baix del carrer, ens miraven amb una vista llaminera que els feia obrir els ulls desorbitadament. Aquells nens es movien fressosos i cridaven trencant, barroerament, el silenci endiumenjat de la tarda:

—Aquí! Aquí! Aquí!

I una pluja d'ametlles i de confits queia damunt aquells caparrons inquiets. Caps d'infants que, passat el temps, una tarda igual que aquella, alguns, potser, cridarien al cafè picant amb el puny damunt el marbre amb ganes que els fessin batlles.

Acabades les ametlles i els confits, mentre em posaven al bres, els convidats em deien sorolls guturals i em feien petons bruts d'alè i saliva. Al carrer, llavors, es feu un crit nou i estrany que la tarda feia ressonar pallers enllà:

—Ascagalits, ascagalits, ascagalits...!

EL GERMANET

A la mare, se li havia esblaimat la pell i tenia els ulls voltats d'una ombra lila. Tot just vaig besar-la, em digué somrient:

—Mira quin nin més bell que ha comprat la mare.

I alçà una mica el llençol i obrí, també una mica, el mantell de llana. I va aparèixer la carona rosada d'un germanet meu. Era petit, molt petit, i a mi em semblava impossible que pogués ser-ne tant. Tenia els ullets closos, banyats de llum, dormint un somni d'angelets rossos dins una nit plena d'estels.

El nen es va moure i la mare em digué:

—Tapem-lo, no et sembla? Potser té fred.

La mare em feu una besada i jo me'n vaig anar cap a jugar.

I jugant passaren els dies...

Un matí, tot buscant la mare, vaig fer cap a una cambra on hi havia molta gent. La germana gran, en veure'm, m'abraçà i em pujà a coll i em portà vora una taula tota vestida de blanc i coberta de nards. La germana va dir-me:

—Mira el nostre germanet.

Allà hi havia el nin bell que comprà, no feia gaires dies, la mare. Tenia la pell com un d'aquells nards, i estava quiet, com ho estan les roses que es posen en aigua i a les quals la marinada ja no tocarà mai més. I tenia els ulls closos, dormint un somni sense llum i sense estels, amb dos angelets minúsculs, asseguts damunt les parpelles, que amb el dit encreuat als llavis em deien que no fes soroll...

L'HIVERN

Quan els blats s'arrupien de fred i el gebre tenyia de blanc l'obaga de les ribes, els tions de casa feien brasa abundosa.

El pare, assegut al caixabanc, estionava, de tant en tant, el foc i, quiet, el mirava encisat. Després escrivia versos on sortien la mare, la llar i els fills.

A vegades, el pare em pujava a la falda i m'ensenyava de llegir lletres i números. Si tot anava bé, en premi fèiem el joc del «Cavallet». I, tots dos, cantàvem:

*Arri, arri, cavallet
de la serra, de la serra.
Arri, arri, cavallet
de la serra de Bernet.*

I rèiem i ens divertíem tant que jo acabava esgotat. I m'adormia a la falda del pare, limitat pels seus braços, com un ocell.

Però, si algun dia jo no tenia ganes de llegir i només volia jugar, el pare s'enfadava i, baixant-me de la falda, em deia:
—Ves-te'n, lleig, més que lleig...

I jo marxava, cap cot, del seu costat mentre ressonava el seu reny per dins del meu cor.

I aquelles nits no dormia perquè em sentia com un ocell sense ales.

L'AMETLLER FLORIT

Quan ja havien florit tots els ametllers de la Serra, florí l'ametller del nostre jardí. Les germanes, oh!, amb quina impaciència esperaven aquest dia! I, quan fou arribat, quina emoció!

No va quedar cap lloc de casa on no possessin flors. Quan s'acabaren els gerros, les tasses i les xicres, se n'ompliren les mans i el cap. I rient i cantant sortiren de casa i en donaren a tothom que passava pel carrer.

Els ocells, compartint la festa, xisclaven joiolosos tot fent niu pels ràfecs i pels forats de les parets.

A mi tot allò m'agradava perquè em posava content. Però ningú no sabia què respondre'm quan jo preguntava:
—Per què ha florit l'ametller?

LES PRIMERES ORACIONS

A la mare se li humitejaven els ulls i em deia:

—Escolta, nen; fixa-t'hi una mica i no et costarà gens d'aprendre-ho.

I es quedava mirant les parets. Potser hauria volgut enderrocar la casa perquè la seva mirada quedés lliure per les vinyes, sota els ametllers. Però la seva feina estava en mi.

—Apa, torna a començar.

La casa era allí, bastida al seu redós, impertorbable a l'embat de la seva impaciència.

—No, no és així. Escolta com t'ho dic jo. Fixa-t'hi.

La veu de la mare es feia dolça i volava per l'estança com una papallona.

—No, no, no!

Però, per no ferir-me, frenava la llengua i em somreia, esborrant la ganyota dels seus llavis. I jo sentia la seva mirada humida damunt el meu front.

—Vine.

I me li asseia a la falda i ens passàvem molta estona així tots dos, sense veure'ns, galta a galta, sense dir-nos res, deixant que el temps passés, el temps que havia de fer el miracle, el temps que podia més que tot.

—Deixem-ho córrer. Quan siguis gran...

I tots dos ens quedàvem somiant en quan jo seria gran, després de passar el temps.

EL BESAMANS

Com trencant l'embranchida dels nostres jocs, les monges, un dia, ens deien:

—A la tarda veniu tots amb una bata neta i deu cèntims.

A la tarda tots arribàrem al col·legi deixant pel carrer un rastre de sabó i colònia.

En entrar, una monja ens feia anar cap a una aula diferent de la dels altres dies. Quan hi érem tots, venia una altra monja, i, llavors, marxàvem plegats cap a la capella. Allà cantàvem i pregàvem. Després, en fila índia, desfilàvem per davant de l'altar. A mesura que passàvem ens feien besar una medalla i, tot seguit, deixàvem els deu cèntims damunt una safata. Era una medalla grossa, i en sortia una cinta que anava a parar a les mans d'una puríssima.

Aquest besamans l'haviem fet moltes vegades i ja ningú no feia cas de la cerimònia. Però a mi allò, el fet d'haver de besar aquell disc de metall, m'esborronava cada vegada perquè em semblava que per aquella cinta davallaven totes les estrelles, tots els núvols, tots els colors que adornaven la Mare de Déu.

L'HORA DE SOPAR

A la finca que l'oncle tenia al marge esquerre del Sió, tot anant cap a Preixens, al Sot, a l'estiu hi feia cap molta gent de ciutat.

Un dia, entre aquells senyors i senyores, s'establí una gran discussió. Es tractava de saber si al poble dèiem *nau* o *nou* per a anomenar el número 9. Com sigui que ningú no donava raons prou definitives, per sortir de dubtes amb un testimoni indígena, es formà una rodona a la sala i m'hi posaren al mig, damunt una taula. L'oncle, avançant un xic, va preguntar-me molt lentament:

—Escolta, ¿ens vols dir a quina hora sopeu a casa vostra?

Jo, amb gran astorament, vaig contestar-li:

—A les vuit.

La rodona de gent es convertí, de sobte, en un tro rodó de rialles. El meu cap s'emboirà i les galtes em cremaven.

A vora el riu, assegut entre joncs i bova, mirant com nedaven els cucs, plorava tot sol mentre de dalt, de la sala, baixava, encara, una grossa rialla. Una rialla que, havent dit jo la veritat, no entenia per què em feia mofa.

EL NEN DEL CAP GROS

Al carrer d'Estudi Major hi vivia el Nen del Cap Gros. Quan feia bon temps, cada matí el vèiem prenent el sol, assegut a la seva cadira de rodes i baranes.

Tenia prims i llargs els braços i les cames. I el cos era curt, prim i estrafet.

Algunes estones la seva mare li feia companyia i se'l mirava i l'abraçava i li feia petons. I li reia i li cantava com si fos un nen sa i bo.

Si nosaltres ens hi deturàvem, la dona li deia amb manyagueria:

—Apa, digues alguna cosa a aquests nens!

I el Nen del Cap Gros obria la boca i en sortia un grinyol fosc i esquerdat. La dona traduïa:

—Us ha dit hola. Podeu estar ben contents.

I, lluminosa, reia i cantava com si el seu fill fos un nen de debò com nosaltres...

LA RONDALLA

A l'hivern, la Maria Bufurull ens explicava contes a vora el foc. Un diumenge va dir-nos:

—Avui sí que en sé un de bonic!

I la Maria, velleta, va explicar-nos el conte ben a poc a poc, de mica en mica, perquè fos més llarg i el trobéssim més bo. I afegia com sempre:

—Així n'hi haurà fins que s'acabarà.

I, quan tots estàvem ben callats, ella explicava:

—Una vegada hi havia un rei que anava de cacera. Tot perseguint una perdiu va fer cap a una vall per on passava un riu. Les fulles dels pollancrecs tremolaven lleugerament i damunt la galta del rei s'hi posava un vent fi com una ploma.

»Vora el riu, unes noies collien ginesta. Enraonaven poc i reien molt. I llurs rialles se les enduia l'aigua com si haguessin nascut de la mateixa font.

»Una d'elles, prop del camí, no en collia pas, de ginesta, sinó que collia roselles. I aquesta era l'única noia que tampoc no reia, sinó que plorava. Era una noia molt formosa: duia trenes negres, tenia el front com una estrella, els llavis cremaven l'aire i pels ulls s'hi perdia tot un camp de blat, de tan verds que eren.

»El rei, en veure-la tan bella i plorosa, li preguntà:

»—Digues, per què essent tan formosa plores així?

»I la noia, mirant les roselles que portava al braç, contestà:

»—Ploro perquè no sé riure.

»El rei no es va pas creure una cosa tan estranya, i replicà:

»—De riure, en sap tothom. Perquè vegis que tu també en saps, t'explicaré un conte molt graciós.

»I li explicà una rondalla del vell Japó, aquella del llenyater llupiós bon ballarí i el llenyater llupiós mal ballarí, que tots vosaltres ja sabeu.

»En acabar el conte, aquella noia esclafí una gran riallada, una riallada plena de música de tots colors. Però fou una rialla que durà molt poca estona, car, en veure que el seu riure entristia el rei, es posà de nou a plorar.

»El rei sentia molta pena i va comprendre que era veritat que aquella noia no sabia riure.

»Sí, aquella noia era molt bella, aquella noia tenia dues galtes com dues roses. Però una galta estava erta, dura, morta, sense cap moviment. I, quan aquella noia reia, la seva cara es convertia en una ganyota horrible.

»El rei s'oblidà de la perdiu i retornà a palau.

»Aquella nit no pogué dormir gens ni mica. I de llavors ençà, quan les fulles dels pollancre del riu tremolaven una mica, el rei es recordava sempre d'aquella noia de la ganyota i sentia com si, de sobte, es morís, una mica, la seva galta reial.

LA FONT DE LA TEULA

Cap al tard, en Daniel segava alfals o blat de moro per a les vaques. Llavors, l'aire s'inundava d'una olor fresca i humida —i a vegades un instant dolça— de la saba que exsudaven les tiges tot just tallades.

Era l'hora que, des del Sot, anàvem a la Font de la Teula, una font petita que naixia sota un marge, vora un camí, rodejada per un canyar. Hi omplíem els càntrics i els sellons i bevíem aigua fresca fent paperina amb una fulla de canya.

En tornar cap al Sot, el llostre del capvespre s'apoderava mansament de l'Horta, banyant-ho tot d'una llum daurada que feia créixer ales a tot el que tenia relleu.

Moltes vegades trobàvem pel camí en Daniel. Com que ens estimava molt, gairebé sempre ens deixava pujar al carro, damunt una vertadera muntanya de panís o d'alfals.

De dalt estant, els ulls no tenien temps de mirar-ho tot, i ens acontentàvem que les coses passessin per davant nostre amb aquell ordre arbitrari, però amable, amb què creixien damunt els camps pròxims i vora el camí. I l'aire tenia un moviment suau, com si per l'espai flotés la presència d'una fada.

Damunt aquell carro, un cap al tard, tornant de la Font de la Teula, entre l'entusiasme de les germanes i l'admiració d'en Daniel, vaig aprendre de xiular. Durant molts dies, convençut que ja era tot un home, no vaig fer res més que xiular... Fins que el pare, cansat ja de sentir-me, m'ho prohibí del tot. Llavors, verticalment, deixant de presumir d'home, vaig sentir-me, altra volta, el nen petit i sense cap atractiu de sempre...

L'HOME DE CLARAVALLS

Era un home alt, pelut, amb uns ulls molt grossos i unes mans molt llargues. Sempre anava pels llocs més ocults. I la seva veu era un reneç terrible.

Alguna que altra vegada, quan ja era de nit, sense que ningú sabés on havia començat, arribava als nostres cors un crit esgarrifós:

—L'home de Claravalls...!

Els nostres jocs es deturaven immediatament. I, com qui bufa una espelma i l'apaga, així quedava assassinada, de sobte, la nostra alegria.

Menats pel surt, corriem, corriem, corriem... Necessitàvem córrer. Però no corriem per qualsevol lloc, sinó pels de més llum. Defugíem l'obscuritat i les ombres. I, mentre corriem, ressonava el crit:

—L'home de Claravalls...!

Aquest nom el sentíem a l'esquena com una cosa tova i buida, i en tot moment esperàvem que aquell home sortís de qualsevol racó sull i fosc.

Era un home alt i pelut. Mai, ni a la llum ni a la fosca, no l'havia vist ningú. Però tots sabíem que robava nens i que se'ls enduia lluny de llurs pares, en una cova, i allà els matava amb un ganivet molt gros i molt lluent.

Mai no l'havia vist ningú, però els nostres cors s'omplien d'una espessa basarda quan pels carrers del poble una veu cridava:

—L'home de Claravalls...!

LA GERMANA PINA

Primer tancava les portes i el balcó de la sala. Després seia davant el piano i, amb tota la seva força, executava les escales, els arpegis, els reflets i els acords més absurds, tot amanint amb uns ritmes i uns aguts eixordadors.

Les amiguetes —unes nenes rosses i brunes, amb cara de nines de fira i posats de lliris blaus— la rodejaven. Ella els deia, fent veu de tiple de sarsuela de festa major:

—Això és una òpera francesa, però ara us la cantaré en alemany.

I les amiguetes es quedaven encisades i trobaven en tot allò un gustet de somni de senyor ric...

A mi, com m'agradava assistir en aquells concerts i estar entremig d'aquelles nenes, les unes rosses, les altres brunes, amb cara de nines de fira i posats de lliris blaus...!

Però els cants de la germana, no sé per què, em feien posar sempre la pell de gallina.

LA PURGA

La mare em tapava el nas, i el pare, fent un crit, m'obligava a obrir la boca. Algú posava l'oli a la cullera i, sense parar esment, me la ficava dins, ben endins.

Tots els epitelis, totes les papil·les de la llengua, les genives, les dents, la gola..., tot es banyava d'un gust espès i resinós. L'estómac feia un salt sota el bany viscos, però

Amb la col·laboració de

Ajuntament
d'Agramunt

LO PARDAL
FUNDACIÓ
GUILLEM
VILADOT

1
VILADOT
0
CENTENARI
GUILLEM VILADOT
1922-2022

© Guillem Viladot, 1974
© del pròleg: Josep Vallverdú, 1974
© d'aquesta edició: Pagès editors, S.L., 2022
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: setembre de 2022
ISBN: 978-84-1303-398-3
DL: L 573-2022
Impress a Arts Gràfiques Bobalà, S.L.
www.bobala.cat

◀ impressa a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.